ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"



ST. CYRIL AND ST. METHODIUS
UNIVERSITY OF VELIKO TARNOVO

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Иван Стоянов

върху дисертация на тема:

„Влияние на училищната среда върху мотивацията за постижение при ученици от средните училища в Израел"

Автор: Хулуд Гадир - докторант на самостоятелна форма на обучение във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър"

Научни ръководители: проф. д.пс.н. Людмил Георгиев; доц. д-р Ивайло Лазаров

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие със Заповед №591/29.09.26 г. на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър" във връзка с защита на дисертационен труд на Хулуд Гадир за присъждане на образователната и научна степен „доктор" в ПН 3.2. Психология, докторска програма „ Обща психология"

1. Данни за докторанта

От представените материали по процедурата е видно, че Хулуд Гадир е докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Психология" на Факултета по социални, бизнес и компютърни науки на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър" за периода 2022–2026 г. Представената документация е пълна и отговаря на изискванията за допускане до публична защита на дисертационен труд.

Запознаването с професионалната биография на докторанта показва трайна обвързаност с образователната практика. Продължителната работа като учител, както и дейността като педагогически координатор, са дали възможност за непосредствено наблюдение върху факторите, които влияят върху развитието и мотивацията на учениците. Ето защо изборът на темата изглежда напълно закономерен и е в пряка връзка с професионалния опит на автора.

Добро впечатление прави стремежът натрупаните практически наблюдения да бъдат осмислени и анализирани чрез научно изследване. Именно подобно съчетаване на практически и изследователски опит често води до формулирането на въпроси с реална значимост за образователната практика.

Представените публикации са свързани с тематиката на дисертационния труд и показват устойчив интерес към разглеждания проблем. Те свидетелстват за последователна работа по време на докторантурата и за постепенно развитие на уменията за самостоятелна научноизследователска дейност.

2. Актуалност на темата

Проблемът за влиянието на училищната среда върху мотивацията за постижения продължава да бъде сред значимите въпроси както в образователната психология, така и в съвременната педагогическа практика. През последните години интересът към условията, които насърчават активното участие на учениците в учебния процес и подпомагат техните образователни успехи, нараства чувствително.

В дисертационния труд училищната среда не е разгледана единствено като физическо пространство, а като многокомпонентна система от условия и взаимоотношения. Анализирани са разнообразни фактори, включително социалният климат, организацията на училищния живот, особеностите на

преподаването, отношенията между учители и ученици и управленските аспекти на училището.

Особен интерес представлява включването на технологиите и изкуствения интелект като част от съвременната образователна среда. Тази насока придава допълнителна актуалност на изследването, доколкото дигиталните технологии все по-осезаемо променят начина, по който се осъществяват обучението и взаимодействието в училище.

Използваната литература показва добро познаване на основните теоретични постановки и на съществуващите изследвания по темата. Авторът успешно очертава мястото на собственото изследване сред вече натрупаните научни знания и същевременно аргументира необходимостта от неговото провеждане.

Актуалността на дисертационния труд е убедително обоснована както от гледна точка на научния интерес към проблема, така и от гледна точка на неговата практическа значимост за образователната система.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Представеният дисертационен труд е с обем 161 страници и включва увод, четири глави, използвана литература и приложения. Структурата е добре организирана и позволява последователно проследяване на логиката на изследването. Авторефератът отразява основните моменти от разработката и коректно представя нейните цели, съдържание и резултати.

Още в уводната част са формулирани обектът, предметът, целта и задачите на изследването. Изяснени са основните изследователски въпроси, както и ограниченията на проучването. Това създава добра основа за ориентиране в замисъла на дисертацията и позволява резултатите да бъдат разглеждани в съответствие с реалните граници на проведеното изследване.

Първата глава е посветена на теоретичната рамка на изследването. В нея последователно са разгледани различни аспекти на училищната среда и тяхната потенциална връзка с мотивацията за постижения. Авторът се е насочил към проблематика, която се намира на пресечната точка между образователната психология и педагогическата практика. Наред с традиционните характеристики на училищната среда са обсъдени теми като академичната самоефективност, чувството за принадлежност, психологическата безопасност, академичната тревожност и благополучието на учениците.

Добро впечатление прави стремежът разглежданият проблем да бъде представен в по-широк контекст, без да се свежда единствено до организационните характеристики на училището. Внимание е отделено както на взаимоотношенията между участниците в образователния процес, така и на особеностите на преподаването, управлението на училището и влиянието на технологиите върху учебната среда.

Специално място е отредено на навлизането на цифровите технологии и на инструментите, базирани на изкуствен интелект. Това решение е напълно оправдано предвид промените, които настъпват в образователната практика през последните години. Включването на този аспект придава на разработката допълнителна актуалност и разширява традиционното разбиране за факторите, формиращи училищната среда.

Прегледът на литературните източници показва добро познаване на изследваната област. Анализирани са както класически постановки, така и по-нови научни публикации. Представянето на предходните изследвания позволява по-ясно да се очертае мястото на настоящата разработка и да се аргументира необходимостта от провеждането на собствено емпирично проучване.

Втората глава представя методологията на изследването. Описани са участниците, организацията на проучването, използваният инструментариум и статистическите методи за обработка на данните. Представена е логиката на изследователския дизайн и начинът, по който отделните методически решения са свързани с поставената цел.

Емпиричното изследване е проведено сред 317 участници, от които 283 ученици и 34 учители. Макар двете групи да не са еднакво представени, включването както на ученици, така и на учители дава възможност да бъдат събрани различни гледни точки по отношение на училищната среда и нейното влияние върху мотивацията за постижения.

За нуждите на проучването е разработен авторски въпросник, съдържащ 57 айтема, групирани в шест основни измерения. При конструирането му личи стремеж отделните направления да бъдат извлечени от представената теоретична рамка и от резултатите на предходни изследвания. Това създава необходимата връзка между теоретичните постановки и тяхното емпирично изследване.

За оценяване на отговорите е използвана петстепенна Ликертова скала. Авторът представя данни за вътрешната консистентност на инструмента чрез коефициента алфа на Кронбах, като отчетените стойности са в приемливи граници. Бих отбелязал единствено, че по-подробна информация за процедурите по валидиране на инструмента би допринесла за още по-пълно представяне на неговите психометрични характеристики.

В третата глава са описани и анализирани резултатите от проведеното емпирично изследване. Изложението е организирано в съответствие с основните измерения на използвания инструмент. Данните са представени систематично и дават възможност за проследяване на основните тенденции в оценките на участниците.

Резултатите очертават като цяло положително възприемане на различните характеристики на училищната среда. Сред най-високо оценяваните аспекти се открояват климатът в класната стая, както и учебната програма и методите на преподаване. По-ниски, но също позитивни стойности се наблюдават при оценките за училищното ръководство и използването на технологии и изкуствен интелект.

Проверката на изследователските хипотези е осъществена чрез t-тест за една извадка. Получените резултати показват статистически значими различия спрямо неутралната стойност на скалата, което позволява на автора да аргументира изводите си относно значението на разглежданите фактори. При анализа обаче следва да се има предвид, че тези резултати отразяват преди всичко оценките и възприятията на участниците в изследването.

В последната глава авторът насочва вниманието към интерпретацията на получените резултати и търси тяхното място в контекста на съществуващите научни знания. Обсъждането е свързано както с поставените изследователски въпроси, така и с данни от други проучвания, което допринася за по-задълбоченото разбиране на получените резултати.

Поставен е акцент върху възможностите за практическо приложение на направените изводи. Разгледани са различни насоки за подобряване на училищната среда и за подкрепа на мотивацията за постижения сред учениците. Засегнат е и въпросът за разумното интегриране на технологиите и инструментите на изкуствения интелект в образователния процес, което е сред най-актуалните теми в съвременното образование.

Логично продължение на анализа са формулираните препоръки и насоките за бъдещи изследвания. Сред тях се открояват идеите за провеждане на сравнителни и надлъжни проучвания, за използване на качествени и смесени методи, както и за по-задълбочено изследване на технологичните фактори в училищната среда. Тези предложения показват

разбиране за перспективите пред бъдещото развитие на разглежданата проблематика.

Представените публикации са тематично свързани с дисертационния труд и допълват научната работа на докторанта. Авторефератът коректно отразява основните характеристики на дисертацията, използваната методология и постигнатите резултати.

4. Научни приноси

След запознаване с дисертационния труд считам, че в него могат да бъдат откроени няколко резултата с научна и научно-приложна стойност.

На първо място, приносен характер има направеният опит за цялостно разглеждане на взаимовръзката между училищната среда и мотивацията за постижения. В разработката са обединени различни аспекти на училищния живот, които често се анализират самостоятелно. По този начин се постига по-широка перспектива върху факторите, които могат да влияят върху нагласите и стремежа към успех на учениците.

Сред приносните резултати може да се посочи и проведеното емпирично изследване сред ученици и учители в израелски училища. Получените данни допринасят за по-доброто разбиране на начина, по който различни характеристики на училищната среда се възприемат от участниците в образователния процес.

Собствен принос на автора е и разработването на многоизмерен изследователски инструмент, предназначен за оценяване на разглежданите фактори. Представените показатели за надеждност позволяват той да бъде използван като основа за последващи изследвания и за бъдещо доразвиване.

Практическата стойност на труда се свързва с формулираните препоръки към училищната практика. Те са насочени към подобряване на училищния климат, повишаване на ангажираността на учениците и създаване на условия, които подкрепят тяхната мотивация за постижения.

5. Бележки, въпроси и препоръки

Дисертационният труд оставя добро общо впечатление както със своята структура, така и с избраната проблематика и проведеното емпирично изследване. Направените бележки в настоящата рецензия не намаляват неговите достойнства и следва да се разглеждат по-скоро като възможности за допълнително развитие на изследването.

Бих препоръчал в бъдещата си работа авторът да отдели по-голямо внимание на процедурите по валидиране на разработения инструмент. По-подробното представяне на неговите психометрични характеристики би разширило възможностите за приложението му в други изследователски контексти.

Перспективна посока за по-нататъшни проучвания е и провеждането на надлъжни изследвания, които да проследят по-трайното влияние на отделните характеристики на училищната среда върху мотивацията за постижения при учениците. Подобни изследвания биха позволили по-задълбочено разбиране на наблюдаваните зависимости.

Интерес представлява и продължаването на изследванията върху ролята на цифровите технологии и инструментите на изкуствения интелект в образователната практика. Тази област се развива изключително динамично и открива множество нови възможности за научен анализ.

6. Заключение

Представеният дисертационен труд е посветен на актуален и значим проблем, авторът демонстрира способност да анализира теоретични постановки, да организира самостоятелно емпирично изследване и да интерпретира получените резултати в контекста на съществуващите научни знания.

Поставените цели и задачи са реализирани в основната им част. Изследването се отличава с ясна логика, добра структурираност и практическа насоченост. Получените резултати допринасят за по-доброто разбиране на връзката между характеристиките на училищната среда и мотивацията за постижения сред учениците.

Въз основа на направения анализ на дисертационния труд, на представените публикации и на установените научни и научно-приложни резултати давам своята положителна оценка за разработката.

Считам, че дисертационният труд на Хулуд Гадир на тема „Влияние на училищната среда върху мотивацията за постижение при ученици от средните училища в Израел“ отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, поради което предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Хулуд Гадир образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“.

28.10.26 г. Подпис:

гр. В. Търново (доц. д-р Иван Стоянов)